

PAPER DETAILS

TITLE: İZMİR'DE KENTSEL KİMLİK BİLEŞENLERİNDEN CADDE VE SOKAKLARIN TOPONİMİSİ
VE MİLLİYETÇİ, ETNİK İZLERİN SOSYAL YAPI OLUŞUMUNA KATKILARI

AUTHORS: Bedriye Asimgil

PAGES: 21-36

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/501666>

İZMİR'DE KENTSEL KİMLİK BİLEŞENLERİNDEN CADDE VE SOKAKLARIN TOPONİMİSİ VE MİLLİYETÇİ, ETNİK İZLERİN SOSYAL YAPI OLUŞUMUNA KATKILARI

Bedriye Asimgil¹ *

¹İzmir Demokrasi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Karabağlar, İzmir

Makale Bilgileri	Öz
Makale Tarihiçesi: (Gün/Ay/Yıl) Geliş: 23/01/2018 Kabul: 31/05/2018	Cadde, bulvar ve sokaklar kent kimliğinin en anlamlı parçalarıdır. Bu anlamlı parçalar aynı zamanda içinde geçmiş deneyimleri barındıran bellek mekânlarıdır. Bu çalışmada; Cumhuriyet Dönemi'nden bu yana şehirlerde yer alan ve şehrsel toponimi olarak da ifade edilmesi mümkün olan cadde adları, İzmir şehri ölçeğinde irdelenmekte ve bir tipoloji geliştirilmektedir. Çalışmada İzmir'in farklı semtlerindeki sokak, cadde, bulvar adlandırmaları, örnekleme metodu ile ele alınmaktadır. Kentin büyüme yönü, soy bağları, kültürel yakınlık, siyasi nedenler, arazi kullanımındaki farklılıklar da, İzmir'de sokak, cadde, bulvar ve semt adlarını etkileyen önemli faktörlerdir. Çalışmaya konu olan cadde adları şehir planlarından elde edilmiştir. Bu çalışmada, İzmir yerleşmesinin kimlik bileşenleri ve toplumsal bellek öğelerinin belirlenip değerlendirilmesi, öğelerin cadde ve sokak adlandırmalarındaki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada literatür araştırması yapılmış, istatistik belgeleri kullanılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda, geçmişte, gerek etnik izleri gerekse milliyetçi izleri taşıyan sokak, cadde, semt ve bulvar isimlerinin kentte istikrarlı siyasal bir sistemin kurulamamasına bağlı olarak ideolojik bir zemine oturtulamadığı görülmektedir.
Anahtar Kelimeler: İzmir Toponimi Cadde adları Kentsel kimlik Toplumsal bellek	

STREET TOPONYMY AS URBAN IDENTITY COMPONENTS IN İZMİR AND CONTRIBUTIONS TO SOCIAL STRUCTURE FORMATION OF ETHNIC CULTURE

Article Info	Abstract
Article History: (DD/MM/YYYY) Received: 23/01/2018 Accepted: 31/05/2018	The streets, boulevards and streets are the most significant parts and memory spaces of urban identity. This work, which is based on the belief that past experiences have been alive with names and placed in collective memory through the production of symbols, the names of the streets that have been in cities since the Republican era and which can be expressed as urban toponymy (hodonymy) are being studied in İzmir city scale and a typology is being developed. The streets, streets and boulevard names in different districts of İzmir are studied by sampling method. The differences in the direction of growth of the city, its family ties, cultural proximity, political reasons and land use are also important factors affecting street, street, boulevard and district names in İzmir. The street names that are the subject of the study were obtained from city plans. Literature research and local government statistical documents were used. As a result of the evaluations, it is seen that in the past, names bearing ethnic traces and nationalistic traces did not constitute a stable political system in İzmir city.
Keywords: İzmir, Toponymy Street toponymy Urban identity Social memory	

1. Giriş

Geçmişten bugüne, insanın var oluşuyla başlayan barınak ihtiyacı, yine insan eliyle şekillenmiş, gelişmiş, mekâna özel bir önem veren ve mekânı ön plana çıkaran bir bakış açısını geliştirmiştir. Çünkü mekânsal pratikler farklılığın ve kimliğin oluşumunda temel rol oynamaktadır. Kimlik ile bu kimliğin inşa edildiği ve geliştiği mekânlar arasında çok sıkı bağ vardır.

Kimliğin inşa edildiği ve geliştiği mekânlar arasındaki sıkı bağı, Önem ve Kılınçaslan (2005), kent profili ve kent imgesi kavramlarıyla açıklamaktadır. Yazarlara göre, kent kimliği uzun bir zaman dilimi içinde biçimlenir. Kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi, niteliklerin karışımı olarak kente biçim verir. Kentin profilini doğal, sosyo-ekonomik özelliklerin mekân ile bütünleşebilme potansiyelleri oluşturur. Kent kimliğini oluşturan elemanlar doğal, beşeri ve yapısal çevreden kaynaklanan elemanlar açısından değerlendirilebilir (Önem ve Kılınçaslan, 2005).

Liggett ve Perry'ye (1995) göre; kentin kimlik unsurları, kentin topoğrafik durumu, iklim koşulları, bitki örtüsü, genel konumu vb. özellikleridir.

Çevresel kimlik ise birey ve toplumun oluşturduğu kimliktir. Bireylerin ve toplumun sahip olduğu değerler, kent kimliği ile doğrudan ilişkilidir. Çevresel kimlik unsurları içinde, kentteki meydanlar, sokaklar, anıtlar vb. her türlü kentsel bileşenler yer alabilir (Yayınoğlu ve Susar, 2008).

Mekân ve kimlik arasındaki söz konusu simbiyotik ilişki, günümüz küresel dünyada daha da yoğunlaşmaktadır. Bu anlamda yerellik, coğrafi değil toplumsal bir kategoridir, insanların sadece ikamet etikleri yer değil, yaşam dünyalarını oluşturdukları yerdir (Erhard, 2007). Başka bir ifadeyle, yerellik, insanların içinde yaşadıkları mekânlara yükledikleri anlamlardır (Gannam, 2010). Söz konusu mekânlar ve benzer özellikleri incelendiğinde; yerleşim alanlarının

kendine özgü ortak özelliklere sahip olduğu, aynı toplumun ve aynı çevrenin özelliklerini içinde barındırdığı, o yere özel bir yapı oluşturduğu görülmektedir. 'Yerel Kimlik' olarak tanımlanan bu özellik, kent kültürü, kent tarihi, mimari gibi bir dizi faktöre bağlı olarak gelişmektedir (Batuman, 2002). Yerel kimlik, kent kimliğinin temelini ve kültürel ön koşulunu oluşturmakta, insanlar arasında sıkı ilişki kurmalarına fırsat vermektedir.

Kente özgün karakterini veren kentsel bileşenler kentsel kimliği oluşturur ve bir kenti tanımlayan ve diğerlerinden ayıran, belirleyici nitelikteki bileşenler bütünüdür (Ünügür, 1996). Kenti ayırt edici kılan bileşenlere ek olarak, insanın algı-sezgi ile kavradığı, bilgi birikimi, tecrübesi ve kültürü ile değerlendirdiği gizli-açık sosyal kökenli mesajlar içerir (Örer, 1993). Yerleşimde odak noktası özelliği ile sokaklar, caddeler, meydanlar sosyal kökenli mesajların verildiği, anlamları ve aktiviteleri arasındaki ilişkilere ek olarak, birbirleri ardından diyalektik olarak oluşan bir ilişkiler yumağının kent kimliğine yansımış kentsel örüntüleridir.

Sokak genel kabul gördüğü biçimiyle iki boyutlu değil, üç boyutlu algılanabilir hacimsel bir mekândır (Barlas, 2005). Bu nedenle sokaklar, kişilerin çevreyi algılayabilmesi ve bütünle ilişki kurabilmesi bakımından önemlidir. Jacobs (1995) 'un da bahsettiği üzere, kent denildiğinde akla ilk gelen sokaklardır. Kamusal insanın doğduğu ve olgunlaştığı mekân olan sokaklar bir kentin kimliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle sokak sadece bir akışın ve geçişin gerçekleştiği mekânlar değildir, odaksal, giriş ve çıkışı ile sınırlandırılmış bir mekândır. Buna göre sokak, salt yüzeyi ile değil, onu oluşturan çevre kitleleri ve bunlara erişimi denetleyen ara mekânlar (intermediary space) ile değerlendirilmelidir.

Sokaklar, fiziksel kullanımının yanında sosyal, kültürel, ekonomik vb. birçok kullanımı daha

barındırmaktadır. Bu nedenle sokakların tek bir açıdan incelenmemesi gerekmektedir (Jacobs, 1995).

Günümüzde, kentin yapısı yeni teknolojik gelişmeler, hızlı kentleşme, nüfus artışı, toplumun değer yargıları ve geleneksel yaşam biçimlerine göre oluşturulmaktadır. Bunun yansıra, kent yapısının, kent anlam ve kimliğinin sürekli olarak tahrip edildiği yönünde eleştiriler bulunmaktadır. Geçmişte toplumun total bütüncül, “evrensel” söylemleri yerine, kenti bir bütün olarak gören mantıksal temellerinin ortadan kaldırıldığı görülmektedir. Genellikle bir bölgenin, sosyal deneyimlerin, geleneklerin paylaşıldığı kentler daha mikro alanlar ve aidiyetler bağlamında değerlendirilmektedir. Özalp (2008)’e göre; bu tahribat sonucu kentler aynışmakta, kentlere ve kent parçalarına karakter kazandıran ‘kimlik’ yozlaşmaktadır (Bayramoğlu, 2010).

Kaplan (1991)’a göre; zaman içinde toplumların kültürleri, sosyo-ekonomik yaşantıları ve teknolojiye değişimler, özellikle yapı çevresi ve sokaklarda hissedilmektedir. Toplumların işlev ve kültür etkileşimi açısından yoğun faaliyet gösterdiği sokaklar (Özalp, 2008), alışlagelen (rutin) kolektif eylem alanı olarak, ritüeli mekânsal bağlamda kuşaklar arasında sürekli kılan kentsel bir unsurdur (Barlas, 2005). Farklı yapılandırmalara (konfigürasyon) sahip olmakla birlikte, kültürel çeşitliliğin ürettiği farklı sokak örüntüleri kuşaklar boyu değişmeyen “anlamın var olduğu bir “Yer”dir.

Sokakların tüm bu özellikleri tarih boyunca değişimler yaşamasına sebep olmuştur. Sokakları geliştirmek ya da etkisizleştirmek adına yapılan tüm değişimler kişilerin kent ile kurdukları ilişki ve zamanla gelişen aidiyet duygusunu da temelinden etkilemektedir. Aidiyet duygusu ile güçlü anlam kazanan sokaklar, kent dokusuna yapılan müdahaleler ile kentsel kimlik özelliğini kaybetmektedir. Sokağı yalnızca trafiğin aktığı bir mekân gibi görerek yapılan müdahaleler, kent kimliğini doğrudan etkilemektedir (Jacobs, 1961).

Oysaki kimlik, bir objenin diğer objelerden farklı ve özgün olma durumudur (Lynch, 1960). Fiziksel yapının, aktivitelerin ve anlamların birbirleri ile nasıl doğrudan (algısal) ya da bilişsel ilişki kurdukları mekânsal kimliği oluşturan başlıca özelliklerdir. Kentin kimlik kazanmasında, çağrışım noktaları ve odakları, sokağın adlandırılması yoluyla kurulan algısal ya da bilişsel ilişki, ona yüklenen mekân ve işlev tanımının ötesinde sokağın kent kimliği içindeki anlam ve boyutunun belirleyicisidir.

Kurulan bu ilişki, kentsel mekânda okunabildiği sürece, o yerin ruhunu oluşturmaktadır. Bu nedenledir ki bir yerin ruhunun olması, anlamlı gelmesi için kente kimlik kazandıran öğelerin bir bütün olarak ele alınması ve bir bütün olarak tasarlanması gerekir.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışma İzmir kentinin şehrsel toponomik sınıflandırılmasının yapıldığı analitik bir çalışmadır. Sınıflandırma yapılırken De Bres, Savage ve Yeoh’un ilgili yayınlarından yararlanılmıştır, ancak çoğunlukla Azaryahu ve Aliagaoglu’nun kentsel toponimi sınıflandırması temel alınmıştır. Araştırma makalelerinde ortak olarak kullanılan tanımsal cadde adlarına (yer/yön belirten caddeler) yer verilmiştir. Beşeri çevre özelliklerine ait sınıflandırmalarda ise Aliagaoglu’nun toponomik sınıflandırmasından yararlanılmıştır. İzmir Türkiye’deki şehirler içinde örnekleme metodu ile değerlendirilmek üzere seçilen bir kenttir. İzmir yerleşimi şehir planları belediyeden temin edilmiştir. Bu planlarda yer alan cadde, bulvar ve yol olarak nitelenen ulaşım kanalları dikkate alınmakta ve buna göre bir sınıflandırma yapılmaktadır. Caddeler şehirlere göre örneklem ile verilmektedir. Çalışmanın makale düzeyinde ele alınması nedeniyle, İzmir ilindeki tüm caddelerin verilerine yer verilmemektedir.

Bu çalışmada Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Dönemi ile birlikte, İzmir’de cadde ve sokak adlandırmasında yapılan değişiklikler incelenmiştir. Çalışmada, İzmir’in

bağımsızlığına ulaşma sürecinde, kent coğrafyasında yer edinmiş topluluk ve etnik kültürlerin sokak, cadde, semt ve bulvar adlandırılmalarındaki rolü ve etkisi, ülke politikası ile ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla, Cumhuriyet Dönemi'nin, sokak adlarına yansıma özellikleri çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

İzmir'de, sokak, cadde, semt ve bulvar adları Aliagaoglu ve Uzun'un (2011) tipolojisi (toponimi) dikkate alınarak çözümlenmektedir. Bu yöntem kullanılarak yapılmış olan çalışmalar için detaylı bir literatür çalışması yapılmıştır. Yöntem çalışması, alan çalışması ile ilişkilendirildiğinde, bölgeye ait tarihsel belgeleme ve arşiv çalışmaları önem kazanmıştır.

Çalışmada belgeleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, İzmir Kent Arşivi Müzesi detaylı olarak taranmış ve Cumhuriyet Döneminden bu güne İzmir Kenti sokak ve cadde adlandırmaları belgelenmiştir. Görsel belgelemelere ek olarak, geçmiş tarihli gazete haberlerine, halk röportajlarına ve alıntılara yer verilmiştir. Kent belleğinde ve kolektif hafızada yer edinen sokak, cadde isimlerindeki değişiklikler, müdahaleyi gerektiren nedenler ve değişimlerin mekânsal izleri takip edilerek, toponimi çalışmasının kentsel mekânla ilişkisi ve mimari mekâna katkısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışmalar

3.1. Kentsel Kimlik bağlamında sokak adlandırmaları; Kentsel Toponimi çalışmaları

Ad ve adlandırmanın tarihi (Toponimi), geçmişe dayanmaktadır. Geçmişten günümüze, insanlar yaşadıkları çevreyi diğerlerinden ayırt etmek için adlandırma yolunu seçmişler, nedenini ve zamanını tahmin edemedikleri bu adları hep sorgulamışlardır. Yer adlandırmasını çoğunlukla benzetme yoluyla açıklamaya çalışmışlardır. Yer adlandırma bilimi, yaşanan coğrafyayı en iyi şekilde tanımlayabilmek, yerleşilen mekânlara toplumdan özellikler katabilmek için başvuru bir yöntemdir ve yerleşimlere toplumu

simgeleyen adlar vermektir. Yer adları, sembolik olarak çevreye anlam verme sürecinin bir parçasıdır, bilgi kaynağı olarak kuşaklar arasında iletişimi ve değerlerin öğrenilmesini sağlayan bir bellek işlevine sahiptirler (Azaryahu, 2011). Her biri kısa adres niteliğindedir, bir milletin başta dili olmak üzere tarihi, kültürü, vb. konularda son derece eski ve bir o kadar da özgün söz varlığını bünyesinde taşımaktadır (Şahin, 2011).

Bugadov'a göre, toponimi, coğrafi adların kaynağını ele alan, inceleyen bilimdir (Budagov, 1988). Eren'e göre ise; yer adlarını yapı, anlam ve köken bakımlarından açıklamaya çalışır (Eren, 1965). Yaşanılan ortamın çeşitli objelerini toplumun kullandığı dille adlandırmak, coğrafi mekânla bütünleştirmektir. Yer isimlerinin orijinlerinin, toplumun kullandığı dille adlandırılması ve geçmişin "Yer'e yüklediği anlamların coğrafi mekânla bütünleştirilmesi, "Yer'e kimlik katan bir eylemdir (Aliagaoglu ve Uzun, 2011).

Çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalarda toponimi genel itibarıyla dil bilimin alanı içinde değerlendirilmişse de, son dönemlerde tarih, sosyoloji, arkeoloji gibi bilim dallarıyla da ilişkisi göz önünde bulundurulmaktadır (Karaçetin, 1984). Gülensoy'a göre; yer adları, bir milletin yerleşim tarihini ortaya çıkaran en önemli belgelerden birisidir (Gülensoy, 1995). Jeopolitik öneminden dolayı tarih boyunca pek çok milletin ilgisini çeken Anadolu Coğrafyasının tarihî yer adları sürekli şekil değiştirmiştir. Orta Asya'dan hareket eden Türk boyları yerleştikleri Anadolu Coğrafyasında karşılaştıkları her mekâna(yer'e) değişik adlar vererek bu coğrafyayı kendilerine vatan olarak belirlemişlerdir. Adlandırma bazen eski bir adın şekillendirilmesi, bazen de kendi boylarının, obalarının, soylarının adlarını bu yerlerde yaşatmak şeklinde gerçekleşmiştir. Çevrenin fizikî özellikleri de adlandırmada tercih edilen bir yöntem olmuştur. Dünya'da yapılan adlandırma çeşitlerine bakıldığında her

ülkenin/bölgenin kendi kültürüne göre bir sistem geliştirdiği görülmektedir.

Yer adlandırmalarının kent dinamikleri ile beraber değişen ve gelişen bir yapısı bulunmaktadır. Şehir coğrafyasının bir elemanı olan sokak ve caddeler, “hem bir tasarım ürünü hem de sosyal yaşamın mekânıdır (Çelik, 2007). Ancak Türkiye’de ve dünyada yer adları üzerine kurulan komitelerin çok azı sokak ve cadde adları üzerinde çalışmaktadır. Özellikle Türkiye’de kurulmuş olan Coğrafi Adlar Uzmanlar Kurulu’nun, sokak ve cadde adları ile ilgili yayınlarına rastlanmamıştır. Türkiye’de toponimi alanında yayımlanan toplam 284 eser bulunmaktadır (Şahin, 2010).

Kentsel Toponimi kavramı ise ülkemizde yeni tartışılmaya başlanmış bir konu olması sebebiyle önemlidir. İlk tartışmalar, Türkçeleştirmek adına anlamlarını kaybeden köy isimleri üzerine yapılmıştır. Ardından birçok bilimsel çalışmada yer alan sokak adlandırmaları, özellikle şehir planlama dalında halen yeterli seviyeye ulaşmamıştır.

3.2. Cadde ve Sokak Adlandırmalarında Temel Yaklaşımlar

Türkiye’de, sokak isimlerinin hayatımıza girmesi, Cumhuriyet’in ilk yıllarına rastlamaktadır. 1927 yılında ilk genel nüfus sayımını kolaylaştırmak için sokaklara isim verme işi başlatılmıştır (Erim, 2013). “Cumhuriyet Dönemi İlk Sokak İsmi Düzenlemesi” 20 Nisan 1927 tarihinde resmi gazetede yayınlanan, “Binaların Numaralanması ve Sokaklara İsim Verilmesi Hakkında Kanun” ile yasal hale gelmiştir. Bu kanunun 5. Maddesi ile sokaklara isim yerine numara verilebileceği hususları bulunmaktadır (10.04.1927 Tarih ve 1003 Sayılı “Binaların Numaralandırılması ve Sokaklara İsim verilmesi Hakkındaki Kanun)

Ülkemizde cadde ve sokak adlandırması konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan biri Fransız yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, cadde ve sokakların

neyi ve niçin hatırlattıkları veya köken, oluşum, anlam ve sınıflandırılması üzerine temellendirilmiştir (Kooloos,2010). Bir başka yaklaşım ise, 1990’lı yıllarda Azaryahu tarafından temsil edilen bir yaklaşımdır. Maoz Azaryahu, cadde ve sokak adlandırmasının hatırlatıcı yanını kabul etmekle birlikte, sosyal süreçlerin rolü üzerinde durmaktadır ki bu adlandırmanın arka planında politik mücadele ve ortak kimlik oluşturma çabası yer almaktadır. Cadde ve sokak adlandırmasının ulus-devlet ve kimlik oluşumundaki işlevine vurgu yapmaktadır. Azaryahu’ya göre; “Politik rejimler ve elitler, tarihi kullanarak egemenliklerini ve otoritelerini bu yolla güçlendirmektedirler. Ortak bellek oluşturma aracını konumundaki cadde adları, sosyal olarak inşa edilen ve kültürel olarak biçimlenen kamu belleği, kültürel ve sosyal kodlar, ideolojik bakış açıları ve politik iktidar ilişkilerine bağlı olarak yeniden üretilmektedir” (Azaryahu 2009 alıntı Aliağaoğlu ve Yiğit, 2013).

3.3. İzmir’de Cadde ve Sokak Adlandırmaları (Kent Toponimisi)

Bu çalışmada İzmir’de, sokak, cadde, semt ve bulvar adlandırılmasında, Aliağaoğlu ve Uzun’un (2011) araştırma makalesinden yararlanılmıştır (Çizelge 1). Aliağaoğlu ve Uzun (2011), “Şehrsel Toponimi (Hodonimi): Türkiye İçin Bir Tipoloji Denemesi” adlı çalışmalarında, Türkiye’nin 24 şehrinde 4835 cadde, bulvar ve yol değerlendirmiştir. Türkiye için aşağıda görülen tipolojiyi geliştirmişlerdir:

1- Cumhuriyetle ilgili caddeler

1.1. Cumhuriyet caddeleri

1.2. Cumhuriyetin önemli şahısları ile ilgili caddeler

1.3. Zafer caddeleri

1.4. Kurtuluş günü caddeleri (Cumhuriyet takvimi caddeleri)

1.5. Kavramsal Cumhuriyet caddeleri

2- Şehitler Caddesi

4.3. Fosil caddeler

3- Dostluk-kardeşlik caddeleri

5- Sayısal caddeler (Matematik adlandırma ile ilgili caddeler)

4- Yer/Yön belirten caddeler

6- Önemli şahıslar

4.1. Nirengi noktaları ile ilgili caddeler

6.1. Yerel şahıslar

4.2. Eski ve yeni arazi kullanım ile ilgili caddeler

6.2. Ulusal şahıslar

Çizelge 1. İzmir’de mahalle adlarının doğal ve beşeri çevre özelliklerine göre sınıflandırılması (Baysan ve Kara, 2014)

Doğal çevre özelliği	Mahalle/sokak/semt adı	Beşeri çevre özelliği	Mahalle /sokak/semt adı
Adını konum ve Yer’den alanlar	Güzelyurt, Gündoğdu, Darağaç, Türkpazarı, Güzel Aydın Yeşil İzmir, Türk İli Güzelyalı, Çimentepe	Adını tarihi, sosyal, kültürel değer ve yapılardan alanlar	İstiklal, Bozkurt, Yıldız, Kurtuluş, Ülkü, Altınordu, Plevne, Hürriyet, Gaziler, Cumhuriyet, Şehitler, Kahramanlar
		Adını, yerel veya ulusal değere sahip kişilerden alanlar	Atatürk, İnönü; Talat Paşa, Şair Eşref Ziya Gökalp, Mürsel Paşa, Şehit Fethi Bey, Şehit Nevres, Mithat Paşa, Hacı İbrahim, Ali Ağa, Ahmet Ağa, Toraman, Osmanzade
		Adını, etnik köken özelliklerinden alanlar	Punta,Bela,Vista, Fasulya, Mortakiye Aya Vukla, Hahambaşı, Sansino, Değirmenci Yanako Sokağı, Kambero Sokağı, Aya Kostantino, Manol Sokağı, Barba Yani Sokağı, Yorgi Holi Sokağı, Dalyan Sokağı, Havra Sokağı
		Yer/yön kökenli adlar	Birinci Kordon, İkinci Kordon, Tramvay Caddesi, Tepecik yolu
		Dini kökenli adlar	Rahmet, Şeyh

Yer adları sadece kuşaklararası ve ulusal / yerel idarecilerin politik algılarındaki değişim nedeniyle ortaya çıkan adlandırma süreci değildir. Kentler farklı işlevsel alanlarıyla “gündelik mekânsal pratiklerin gerçekleştiği” (Juahianainen 2005), dinamik, zamanla büyüyen, çevresiyle ilişki içinde olan yerleşmeler olarak tanımlandığında, geçmişten günümüzde ekonomik faaliyetler ve yerleşmelerin nüfus artışına bağlı olarak mekânsal büyümesi adlandırmada etken diğer faktörlerdir (Aliağaoğlu ve Yiğit, 2013). Avrupa ülkelerinde yapılan adlandırmalarda genellikle sokağın boyutu, sokakta yer alan önemli yapılar belirleyici olurken, Amerika’da numaralandırmanın sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Amerika’da Sokak/ Cadde adlandırmasında numaralandırma sisteminin kullanılmış olması, Amerika tarihinin Osmanlı- Türk tarihi kadar eski bir tarihe sahip olmamasıdır. Amerika tarihi yaklaşık iki yüz elli yıldır (Tunçdemir, 2011).

İzmir’de, sokak, cadde, semt ve bulvar adlandırmalarının uzun bir geçmişi vardır. Politik düzenin mekâna yansımalarından başka nedenler de adlandırma sürecini etkilemiştir. İzmir yerleşiminde yaşayanların etnik, tarihi ve coğrafi kökeni İzmir sokak, cadde, semt ve bulvarlarının adlandırılmasında önemli izler oluşturmuştur. Yerleşmenin gelişiminde önemli olan kişi ve olaylar, yerleşmenin doğal coğrafi özellikleri, değişen güvenlik şartları, soy bağları, cadde sokak adlandırmasında etken faktörler olmuştur (Çizelge 1).

3.4. İzmir Sokak adlandırmasında etnik izler

Sokaklar, kentte farklı işlevsel alanlarıyla “gündelik mekânsal pratiklerin gerçekleştiği” alanlardır. Ortak bellek oluşturma araçlarından olan sokak ve caddeler, aynı zamanda sosyal olarak inşa edilen kültürel kodların ve bu kodları üreten etnik toplulukların da temsilcisidir. Bu anlamda, İzmir kenti sosyal değerlerin ve ideolojik bakış açılarının yeniden üretildiği bir kent olarak uzun yıllar etnik topluluklara da ev sahipliği yapmıştır. Bölgede yaşayan etnik

topluluklar, kökenleri ve yaşam kültürleri ile İzmir’de önemli izler bırakmıştır. Ancak sokak ve caddelerin adlandırılmasında etnik izlerin sürekliliği sağlanamamıştır.

Türkiye’de ve dolayısıyla İzmir’de merkezi otoritenin çok güçlü olması ve dolayısıyla yerel kültürel gelişime olanak tanınmamış olması, söz konusu süreksizliğin en önemli nedenlerindendir. Sonuç olarak, siyasi rejimlerin karakteristik özelliklerinden hareketle sokak adları ve iktidar arasında bağ kurulmuştur ve semt, sokak, cadde adlandırmaları değişime uğramıştır. Örneğin Alsancak bölgesi (eski adlandırılması ile Punta), Etnik Rum ve Frenk Mahallesi’ne yıllarca ev sahipliği yapmıştır.

Alsancak bölgesi yıllarca etnik kökenli mahalle isimleri ile birlikte anılmaya başlanmıştır. İzmir’deki, sokak ve semtler süreç içerisinde birçok kez isim değiştirmiştir. Bu değişikliğin temelinde kimi zaman yabancı dillerden arınma, kimi zaman ise dönemin siyasi aktörleri rol almıştır.

Oysaki Avrupa’da bugün demokratik kültürün köklü biçimde yerleşmiş olduğu ülkelerin ve şehirlerin “Coat of Arms” denilen armaları vardır. Yazılı ve sözlü yerel kültürün veya kent kültürünün bu kadar canlı olmasının nedeni, büyük oranda bu ülkelerde tarihsel süreçte merkezi otoritenin nispeten aşırı bir güce sahip olmamasına dayanmaktadır.

Bu süreçte, adını etnik topluluklardan alan semt ve mahalle isimleri yerini duygusal ve dini kökenli adlandırmalara bırakmıştır.

Çizelge 2 ve 3’te İzmir kenti coğrafyasında yerleşik hayat süren etnik toplulukların geçmişte ismini verdiği semt ve sokak adlandırmaları görülmektedir.

Çizelge 2. Semt adlandırılmasında etnik izler ve yeni adlandırılmalar

Eski adı	Yeni adı	Eski adı	Yeni
Punta	Alsancak	Beni İsrail	İstiklal
Bela Vista	Gündoğdu	Hacı İbrahim	Bozkurt
Darağaç	Şehitler	Ali Ağa	Yıldız
Fasula	Saadet	Ahmet Ağa	Kurtuluş
Mortakiye	Kahraman	Toraman	Ülkü
Aya Vukla	Gaziler	Şeyh	Altınordu
Hahambaşı	Güzelyurt	Osmanzade	Aksoy

Çizelge 3. Sokak adlandırılmasında etnik izler ve yeni adlandırmalar (Ege Meclisi Gazetesi, İzmir'in yıllar içinde değişen semt, sokak ve cadde isimleri, 05.08.2005).

Eski adı	Yeni adı
Değirmenci Yanako Sokağı	Rahmet
Kambero Sokağı	Akşam
Aya Kostantino	Güzel Aydın
Havra Sokağı	Türkpazarı
Barba Yani Sokağı	Güneş
Yorgi Holı Sokağı	Yeşil İzmir
Dalyan Sokağı	Türk İli

3.5. Etnik kültürlerin sokak adlandırılmasına ve sosyal yapı oluşumuna katkıları

Türkiye’de siyasal hayatın çok sesli hale gelmesinde, Batı’daki ideolojik yapılanmanın yansımasıyla siyasal partilerin ortaya çıkması ve etnik çeşitlilik önemli rol oynamıştır. Bu oluşumların kendini gösterdiği en önemli merkezlerden biri de İzmir’dir (Serçe, Özbaş, 2015).

Etnik kültürlerin sokak adlarına ve sosyal yapı oluşumuna katkıları incelendiğinde, çoğunun 1922

İzmir yangınında yok olan Rum mahalleleri olduğu görülmektedir. Yangında yok olan, Fasula, Agios Nikolas ve Demetrius, Agia Katerina, Mortakya ve Ermenilerin Haynots (Basmane) mahalleleri üzerine yeni İzmir kurulmuştur (Nahum, 2000).

1850’li yıllarda bu mahallelerde ticaret evleri kurulmuş; bu oluşum İzmir’in sosyo-ekonomik yapısının değişiminde ve gelişiminde etken olmuştur. İzmir’in gündelik yaşam pratikleri değişmeye, Rum ve Levanten toplumunun yeni yaşam biçimleri İzmir’in başta Kordon olmak üzere mekânsal görünümünü farklılaştırmaya başlamıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Kordon’da Frenk kadınları

Rum ve Levanten toplumu, Kordon bölgesinde kendi yaşam alışkanlıklarını sürdürecek mekânlar yaratmışlardır. Özellikle yüksek gelir gruplarına yönelik pek çok kulüp ve dernek binası bu semtlerde oluşmuştur.

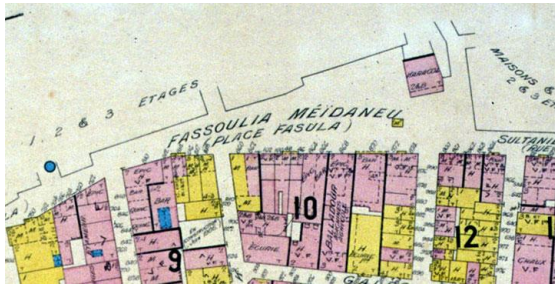

Şekil 2. Kramer Palas Oteli ve Club Hellenique

Kordon Semti pek çok kulüp ve tiyatro binasına ev sahipliği yapmıştır. Örneğin Avrupalılar Derneği (Club

Europeen), Tüccarlar Derneği/ Kulübü, Avcılar Kulübü, Sporting Club ve Concert America Tiyatro Salonu bu yapılar arasındadır. Ayrıca Kramer Palas Otel'inin üst katında yer alan Club Hellenique de bu kompozisyonu tamamlayan diğer yapılardır (Şekil 2). Kordon İzmirli aileler için tercih edilen bir yerleşim yeri haline gelmiştir. Aileler Kordon'da konutlar edinmeye başlamıştır.

Konut alanları Pasaport yöresinden kuzeye doğru, yoğunlaşmıştır. Kentin Whittall, Giraud, Charnaud, Forbes, La Fontaine, Patterson gibi zengin Levanten tüccar aileleri, Buca, Bornova ve çok az olmakla birlikte Karşıyaka'da geniş araziler alıp görkemli malikâneler yaptırmışlardır (Yılmaz, Yerkın, 2003) (Şekil 3).

Şekil 3. Fasula Meydanı imar planı

Şekil 4. Fasula Meydanı

Geçmişte, renkli ve hareketli esnafıyla İzmir'in en önemli meydanı Fasula Meydanı'dır (Şekil 4,5).

Şekil 5. Fasula Meydanı (At arabacılar meydanı)

Fasula Meydanı, üçgen plânlı bir alandır. Güney yönünde Fasula Mektep ve meydana ulaşan üç sokak, meydanın sol tarafında ise iş yerleri yer almaktadır.

Yüz metreden fazla uzunluğu olan Fasula Meydanı'nın sona erdiği nokta Frenk Sokağı'dır (Yaranga, 2000). Yerleşim döneminde bu meydan çoğunlukla arabacıların bulunduğu meydandır.

Şekil 6. Punta (Alsancak), Bela Vista (Gündoğdu), Mortakiye (Kahramanlar) (Eski ve yeni adlandırılmaları ile Yunan mahalleleri)

Aya Katerina, Bela Vista, Mortakiye, Aya Nikola, Aya Yani, Aya Dimitri, Aya Vukla, Şinadika, Volcano ve Aya Yorgi diğer Rum mahalleleridir (Şekil 6). Bunlardan Aya Katerina Mahallesi, Fasula Meydanı'nın ileri kesiminde yer almaktadır ve orta halli Rumların ikamet ettiği bir mahalledir (Şekil 7). Şinadika Mahallesi ise ismini o dönem ikamet ettikleri Kahramanlar Bölgesi'nden almıştır (Şekil 8).

Şekil 7. Aya Vukla Mahallesi

Şekil 8. Şinadika Mahallesi

Yangında yok olan Aya Demetrios, Aya Nikola ve Çikudya mahalleleri ise şimdiki Kültür Park alanı içinde kalan Basmane'nin bulunduğu bölgedir (Şekil 9).

Yukarıda sözü edilen birlikteliğin, kültürün ve sosyal hayatın yansıması olan mahalle, sokak ve semt adlandırmaları, etnik izlerin sosyal yaşantı uzantılarıdır

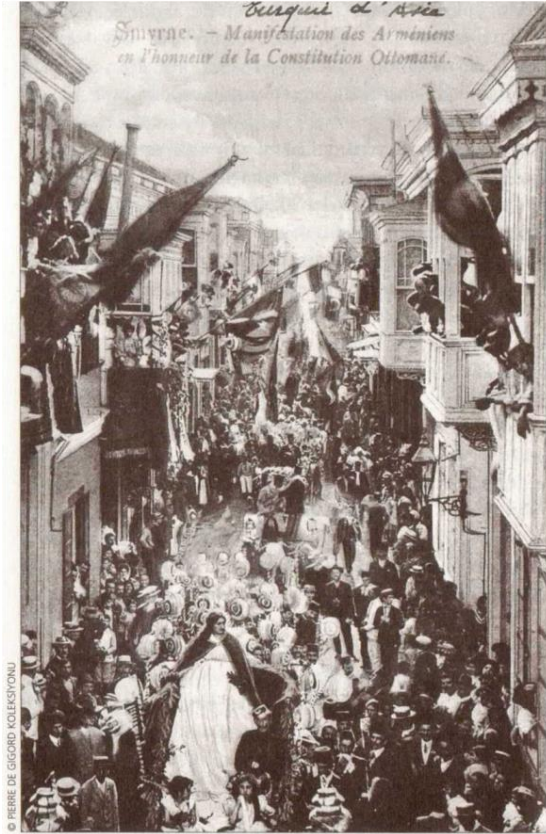
Şekil 9. Aya Demetrios, Aya Nikola ve Çikudya mahalleleri

Değirmenci Yanako Sokağı, Kambero Sokağı, Aya Kostantino, Manol Sokağı, Barba Yani Sokağı, Yorgi Holi Sokağı gibi adını kişi karakterinden alan sokak isimleri yanında, Bela Vista, Sansino, Hahambaşı, Havra Sokağı gibi adını yerleşimde gerçekleşen dini

ritüellerinden ve dini yapılarından alan sokak isimleri de bulunmaktadır.

3.6. Sokak adlandırılmasında milliyetçi izler

Ülkeler bağımsızlıklarını kazandıktan sonra “bayrak, marş, özel günler, kültürel ve tarihsel simgelerin canlandırılışı, yer ve kurum adlarındaki değişiklikler gibi yeni ulusu simgeleyen pek çok adımlar atılmışlardır” (Kurubaş, 2006) (Şekil 10).

Şekil 10. Frenk Sokağı kutlamaları

Literatür çalışmaları incelendiğinde, Türkiye’de ülke politikasının sokak adlarına yansıdığı görülmektedir. Söz konusu çalışmalarda, sokak adlarının değiştirilmesindeki ana sebepler de açıklanmaktadır.

Özkan ve Yoloğlu’na göre, sokaklar kamu ile özel olan arasındaki bir mücadele alanıdır. Mekân adlandırılması da mekâna ait belleğin insanlara aktarılmasında aracı olmuştur. Mekân adlandırımı toplumsal ortak bellek kurma ve pazarlama stratejileri oluşturma gibi çeşitli amaçları hedeflemektedir (Özkan ve Yoloğlu, 2005:

54). Türkiye’de çıkarılan kanun ve yönetmelikler incelendiğinde, tarihsel öneme sahip kişi adlarının sokak adlandırmasında kullanılmasının teşvik edildiği görülmektedir (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri). Bu anlamda İzmir’de de Kurtuluş Savaşı kahramanlarının cadde ve sokak adlandırmalarında etkisinin büyük olduğunu söyleyebiliriz. Cumhuriyet Dönemi’nde, İzmir’de, sokak adlarında, sözü edilen gerekçelerle milliyetçi izlere rastlandığı görülmektedir. Ayrıca, Kurtuluş Savaşı kahramanlarının ve ünlü şahsiyetlerin isimleri, sokak ve bulvar isimleri olarak anılmaya başlamıştır. Ancak, daha sonra siyasi aktörlerin etkisi ile cadde ve bulvar isimleri değiştirilmiştir (Ege Meclisi Gazetesi, 05-08-2015). Örneğin, 9 Eylül 1922’de Fahrettin Altay Paşa komutasındaki süvari bölüğünün öncüleri Halkapınar’dan İzmir’e girdiklerinde, süvarilerin bu bölgede şehit düşmesi ile Fahrettin Altay bölgesi “Şehitler Caddesi” olarak anılmaya başlamıştır.

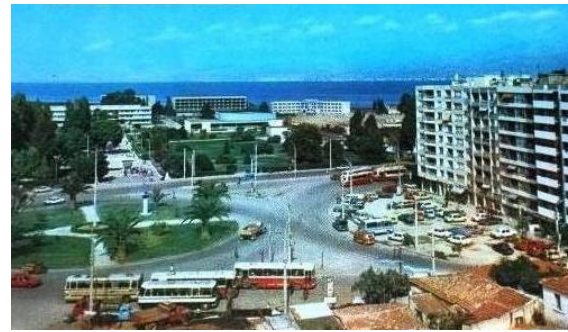
Sokak isimlerinin değiştirilmesine yönelik, Cumhuriyet’in ilk yıllarına ait sokak ilan listeleri bir araya getirilince, şehrin sahip olduğu yeni mahallelerin isim listeleri ortaya çıkmaktadır. Mahalle, sokak, semt, cadde isimlerindeki değişiklikler, etnik isim değişikliklerine ilaveten büyük oranda milliyetçi izlerle oluşturulan mahalle isimlerinde gerçekleşmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. Voroşilov Bulvarı, (1930'larda ismi İzmir’de bir caddeye verilen Sovyet generalin adıdır. I. Dünya Savaşı sonrası bozulan ilişkiler sebebiyle bu caddenin ismi Plevne Bulvarı olarak değiştirilmiştir).

3.7. Milliyetçi izlerle oluşturulan İzmir mahalleleri ve yeni isimleri

I.Dünya Savaşı yılları, II. Meşrutiyet’in ilânıyla birlikte yavaş yavaş benimsenmeye başlanan milliyetçilik hareketi, diğer yandan başta İngiltere olmak üzere, karşı safta yer alan yabancı devletlere karşı bir tepkinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu ülke vatandaşlarının yoğun biçimde bulunduğu İzmir’de tepki, daha hissedilir bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu çerçevede, Vilayet ve Belediye encümenleri, Yunanca, İngilizce ve Fransızca olan bazı yer isimlerinin değiştirilmesini kararlaştırmıştır.

Şekil 12. Kennedy Meydanı

Murtakya, Muradiye; Triyanda, Turfanda; Edward, Talat Paşa, (1930'lardaki Voroşilov Bulvarı, sonrasında Plevne Bulvarı olarak değiştirilmiştir); Alyoti, Rahmi Bey; Kennedy Meydanı (Şekil 12), Fahrettin Altay Meydanı; Paradiso, Osmancık; Malkoç, Tahir Bey; Tomazo, Hüseyinler; İngiliz Yokuşu, Arap Yokuşu şeklinde değiştirilirken, değişimler mahalle isimlerini kapsayacak şekilde genişletilememiştir

Ancak daha sonra, “Cumhuriyet Dönemi’ne uymayan bazı mahalle isimlerinin değiştirilmesi hakkında” incelemeler yapan komisyon, İzmir’de mevcut 86 mahallenin isimleri konusundaki önerilerini meclise sunmuş; uygulama sokak, cadde ve meydan isimlerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Örneğin, bugün İzmir’in Altıok Mahallesi Fatih ismini almış, İsmet İnönü Mahallesi ise kaldırılarak Kahraman Mahallesi sınırları içine alınmıştır. Kurtuluş ismi

Konak'a, Hatuniye ismi Kurtuluş'a ve Tepecik ismi Yenişehir'e dönüşmüştür. 2. Kahramanlar Ege, Karşıyaka Mersinlisi Çınarlı ismini almıştır. 1990'lı yıllarda bir belediye yönetiminin Milli Kütüphane Caddesi'nin ismini Nadir Nadi Caddesi olarak değiştirmesi, yerine gelen diğer belediye yönetiminin de yeniden Milli Kütüphane Caddesi ismine geri dönmesini de bu çerçevede değerlendirmek mümkündür (Şekil 13).

Şekil 13. Milli Kütüphane Caddesi (Nadir Nadi Caddesi olarak değiştirilmiş, daha sonra yeniden Milli Kütüphane Caddesi ismini almıştır)

Ancak, kâğıt ve tabela üzerinde gerçekleşen bu değişimlerin, günlük hayatta benimsenmesi o kadar da kolay olmamaktadır. Mahalle isimleri, 1909'da değiştirilmesine rağmen, gazetelerden izlenebildiği kadarıyla, 1920'lere kadar kullanılmaya devam etmiş; insanlar yakın zamanda verilen Yenişehir ismini değil de Tepecik ismini kullanmaya devam etmiştir. (Resim 13). 19. yüzyılın ilk yarısında olduğu belirtilen ve ilk adı Türkçe karşılığı seyir yeri, gezinti, eğlence yeri anlamı olan Nüzhetgah, Çimentepe Mahallesi olarak anıldıktan sonra, bölgede yetişen üzümlerden dolayı Sultaniye olarak değişmiştir. Hatta Çimentepe Mahallesi'ndeki evlere gönderilen elektrik faturalarında, bugün bile, mahalle ismi olarak Dördüncü Sultaniye isminin yer aldığı görülmektedir (İlkses Gazetesi, 4 Temmuz 2014). Geçmişte Duatepe, Zafertepe, Kocatepe, Çimentepe ve Tınaztepe olarak 5 ayrı bölgeden oluşan Sultaniye Mahallesi'nin

Çimentepe ismi ile birlikte anılması bu bilgiler ışığında olağan görülmektedir.

Çizelge 4 ve 5'te milliyetçi izlerin etkisiyle ismi değiştirilen bulvar ve cadde isimleri görülmektedir.

Çizelge 4. Cadde isimlerinde milliyetçi izler

Eski adı	Yeni adı
Birinci Kordon	Atatürk
İkinci Kordon	Cumhuriyet
Güzelyalı Tramvay Caddesi	İnönü
Tepecik yolu	Şehitler

Çizelge 5. Bulvar adlandırılmasında milliyetçi izler ve yeni adlandırmalar

Cumhuriyet Dönemindeki bulvar isimleri	Siyasi aktörlerin etkisiyle değişen bulvar isimleri
Celal Bayar Bulvarı	Talat paşa
Şükrü Kaya Bulvarı	Şair Eşref
Kazım Özalp Bulvarı	Ziya Gökalp
Aziz Akyürek Bulvarı	Mürsel paşa
Voroşilof Bulvarı	Plevne
Doktor Hulusi Bey	Şehit Fethi Bey
Doktor Behçet Bulvarı	Hürriyet
Tevfik Rüştü Bulvarı	Şehit Nevres
İnönü Caddesi	Mithat Paşa

Ancak Cumhuriyet sonrasında var olan sokak ve cadde isimleri kaldırılarak numaralandırma yapılmıştır.

3.8. İzmir'de, sokak adlandırılmasında numaralama yöntemi

Cumhuriyet Dönemi'ne uymayan bazı mahalle isimlerinin değiştirilmesi hakkında" incelemeler yapan çalışma komisyonu, iki ayrı mazbata olarak düzenlediği tekliflerini Belediye Meclisi'nin 4 Şubat 1937 tarihli oturumunda gündeme getirmiştir. Birinci mazbataya göre;

a) 20 metreden yukarı cadde ve bulvarların isim alması,

b) 20 metreden aşağı cadde ve sokakların adlarının kaldırılıp buralara numara verilmesi,

c) 20 metreden daha az geniş olup da muhtelif mahalleler içinden geçen çok uzun yolların, eskisi gibi isim taşıması ve bir kısım büyük ve uzun caddelerin “eskiden kalma ve bir anlam ifade etmeyen isimlerinin” de değiştirilmesi teklif edilmiştir.

Mazbata’nın kabulünden sonra kaldırılan sokak isimlerinin yerine, numara verilmesi işlemi başlamıştır.

İzmir Metropolü’nde yaklaşık 20.000 adet sokak ve cadde bulunmaktadır. 1940 yılı başlarında Belediye; mevcut sokakların isimlerini iptal edip Güzelyalı’dan başlayarak numaralama yapmış; bu uygulama ile numaraları 1’den başlayan sokaklar Karşıyaka’da 1800’lü olarak sona erdirilmiştir. Ancak, uygulama belirli bir sistematığe dayanmadığı için şehrin gelişmesine ayak uyduramamıştır. Kentsel büyüme ve gelişmeyi karşılamak amacıyla birbirinden ayrı yerlere rastgele 2000’li sokak numaraları verilmiş, ardından bir sistem gözetilmeksizin sıradaki 3000’li, 4000’li numaraların verilmesi sürdürülmüştür.

10000’li sokak isimleri kullanılıp tükenince bu kez taksimli/bölülü sokaklar gündeme gelmiştir. Örneğin, Konak Maliyeciler Mahallesi’nde 52/173ncü, Uzundere Mahallesi’nde 3962/30ncü, 3959/39ncü, Sarıyer Mahallesi’nde 5714/50nci sokak gibi (1998 tarihli İzmir Şehir Rehberi). 7 Ekim 1939 yılında çıkarılan kararnamelerde sokaklara isim verilmesi ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. 21.03.1963 tarihinde çıkarılan Numaralama Yönetmeliği’nde sokaklara isim verilmesi daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır (21.03.1963 Tarih ve 11361 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan “Numaralama Yönetmeliği”).

İzmir’in Büyükşehir olmasından sonra, Çamdibi, Altındağ vb. belediyeler Metropol alanına dahil edildiğinde, bu bölgelerde numaralandırma sisteminde karışıklıklar ortaya çıkmıştır. Örneğin 15 numaralı

sokağa hem İzmir’de hem de anılan belediyelerin hudutlarında aynı sayı numarası verilmiştir. Numaralandırma sistemindeki karışıklık, bazı numaraların önüne 4, bazılarına 5 ve 6, 7, 8 sayıları yerleştirilmek şeklinde çözülmüştür, ancak bu uygulama da sağlıklı bir uygulama olmamıştır.

4. Sonuçlar

İzmir kenti sokak, mahalle, semt ve bulvar adlandırmaları sadece pratik bir amaca yönelik değildir. Verilen adlar, şehrsel metinde politik gücün ve ideolojinin izlerini taşımaktadır. İzmir kenti, Cumhuriyet Dönemi’nin oluşum sürecinde rol oynayan birtakım olay ve kişilerin sembolik yükleri ile doludur. Kentin içeriği sadece Cumhuriyet Dönemi ile ilgili değildir. Kentin gelişimi ve büyümesi, soy bağları, kültürel yakınlık, siyasi nedenler, arazi kullanımı ve nüfusun büyüklüğü (miktarı) kentin içeriğini oluşturmuş ve kent içinde farklı tepkilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bütün bu tepkilere bağlı olarak İzmir’de kentsel toponimi şekillenmiştir.

Çalışmada İzmir kenti sokak ve mahallelerinde, doğal çevre özelliği ve beşeri çevre özellikleri adı altında bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırma uygun kategori ve alt kategorilerden oluşmaktadır. Şahısların sokak ve cadde adlandırmalarında (yerel ve ulusal şahıslar ile Cumhuriyet’in önemli şahısları) önemli olduğu; bununla beraber matematik adlandırmanın da kullanıldığı görülmektedir. İncelenen şehir planlarında, şehrin yeni gelişen bölümlerinde, sıklıkla matematik adlandırmanın kullanıldığı tespit edilmiştir. Cumhuriyet Caddeleri de adlandırmada önemli bir role sahiptir. Diğer sınıflar kadar yaygın olmasa da şehit caddeleri ve dostluk-kardeşlik caddeleri de adlandırmada önemlidir.

Çalışma sonucu elde edilen tipoloji mutlak bir çalışmadır. Sokak adlandırma çalışması, İzmir kenti yerel kimlik ve kent bileşenleri ölçeğinde yapılmıştır. İstatistiki veriler yerel yönetim kaynaklarından elde

edilmiştir. Dolayısıyla, İzmir’de toponimi alanında yapılacak bir sonraki çalışmalara veri kaynak oluşturacak bir çalışmadır. Kentte hâkim demografik, politik, siyasi, beşeri gelişmeleri ve bu gelişmelerin kent kimliği açısından önemini tespit etmek açısından, bu çalışmanın İzmir kent arşivi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Öne Çıkanlar

- Verilen adlar, şehrsel metinde politik gücün ve ideolojinin izlerini taşır,
- Matematik adlandırma da ayrıca kullanılmıştır,
- Kentin içeriği sadece Cumhuriyet Dönemi ile ilgili değildir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar çıkar çatışması olmadığını bildirmiştir.

ORCID

Bedriye Asimgil, ID: 0000-0002-5641-2907

Kaynaklar

ALİAĞAOĞLU, A., YİĞİT, Y. Balıkesir’de Şehrsel Toponimi: Cadde Adları, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt 1, Sayı 30. S.311- 330, 2013.

ALİAĞAOĞLU, A, UZUN, A. Şehrsel Toponimi (Hodonimi), Türkiye İçin Bir Tipoloji Denemesi, Coğrafi Bilimler Dergisi, 2011.

ARAÇETİN, H. “Antik Çağ’da Anadolu’da Tarihi Yer Adları”, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara, s.219-223, 1984.

AZARYAHU, M. The Critical Turn and Beyond: The Case of Commemorative Street Naming, ACME, An International E-Journal for Critical Geographies, 10(1), 28-33, 2011.

BARLAS, A. (2005). Urban Streets and Urban Rituals, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

BATUMAN, B.(2002). Mekân, Kimlik ve Sosyal Çatışma: Cumhuriyet’in Kamusal Mekanı Olarak Kızılay Meydanı, Ankara’nın Kamusal Yüzleri, Derleyen: Güven Arif Sargın, İletişim Yayınları, İstanbul.

BAYRAMOĞLU, N. (2010). Kullanıcısı Algısı Bağlamında Kentsel Kimlik: Barbaros Bulvarı-Büyükdere Kentsel Aksı, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

BAYSAN, S., KARA, A. Aydın’da Mahalle, Bulvar, Cadde ve Sokak Adları: Şehrsel Toponimik Özellikler, Coğrafi Bilimler Dergisi, 12(1), 23-48, 2014.

BUDAGOV, B.(1988). “Coğrafi Toponimi”, Türk Kültürü, S.398, s. 355-370.

ÇELİK, Z. (2007). İstanbul: Bir Tema Parkı Olarak Kentsel Koruma, Şehirler ve Sokaklar, Kitap Yayınevi, 97-112, İstanbul.

DE BRES, K. English Village Street Names, Geographical Review, 80(1), s. 56- 67, 1990.

EGE MECLİSİ GAZETESİ, (05-08-2015). İzmir’in yıllar içinde değişen semt, sokak ve cadde isimleri.

EREN, H. (1966). “Yer Adlarımızın Dili”, TDAY-B-1965, TDK Yayınları, Ankara, s. 155-165.

GÜLENSOY Tuncer: (1995), Türkçe Yer Adları Kılavuzu, TDK Yayınları, Ankara.

ERHARD B. (2007). Metropol İnkilemi: Küresel Toplum, Yerellikler ve Manila’da Kent Arazisi İçin Yürütülen Mücadele”, Mekân, Kültür, İktidar, Ed. Ayşe Öncü, Petra Weyland), 144. (çev. L. Şimşek-N. Uygun), İletişim Yayınları, İstanbul.

ERİM, E. Sokaktaki Tarih; Sanatın İzi Beşiktaş Sokaklarında., Beşiktaş Belediyesi Dergisi, 13/23 sayısı, s.32, 2013.

- GANNAM F. (2010). Küreseli Yeniden Tahayyül Etmek: Kahire’de Yeniden İskan ve Yerel Kimlikler, Mekan, Kültür, İktidar, Ed. Ayşe Öncü, Petra Weyland, 175.
- İLKSES GAZETESİ (4 Temmuz 2014). Çimentepe Mahallesi Muhtarı Ali Öztürk ile röportaj (alıntı)
- İzmir Şehir Rehberi. (1998). Numaralama Yönetmeliği, (21.03.1963), 11361 Sayılı Resmi Gazete.
- JACOBS, A. (1995). Great Streets, MIT Press.
- JACOBS, J. (1961). The Death and Life Of Great American Cities, Modern Library Edition, US.
- JAUHIÄINEN, J. (2005). Edgar Kant and the Rise of Modern Urban Geography, Geografiska Annaler. Series B, Human Geography, Vol. 87, No. 3, Special Issue: The Heritage of Edgar Kant and J. G. Granö, s. 193-203.
- KURUBAŞ, E. (2006). S.S.C.B Sonrası Türk Cumhuriyetlerinde Yeni Uluslaşma Süreçleri Üzerine Bir Değerlendirme. Ankara: Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP), Cilt: 2, Sayı: 5(ss.112-133)
- KOOLOOS, R.(2010). The story of street names in the Netherlands, A comparative analysis of themes used in street naming in Noord-Brabant and Holland, 1859-1939, Master Thesis History of Society Erasmus University Rotterdam.
- LIGGETT, H., PERRY, D.C. (1995). Spatial Practices. London, Sage
- LYNCH, K. The Image of the City, Cambridge MA: MIT Press, 1960.
- NAHUM, H., (2000). İzmir Yahudileri.
- NAS, P. J.M. (1993), Jakarta, city full of symbols: An essay in symbolic ecology, Urban Symbolism, 13-37, New York: Brill.
- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri.
- ÖNEM, A. B.; KILINÇASLAN, İ. “Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik”, İTÜ Dergisi/a, Mimarlık, Planlama ve Tasarım, Cilt 4, Sayı 1, s.115-124, 2005.
- ÖRER, G. (1993). İstanbul “un Kentsel Kimliği Ve Değişimi, İ.T.Ü.-Fen Bilimleri Ens. Y.L Tezi, İstanbul.
- ÖZALP, D. (2008). Tarihi Kent İmajının Korunmasında Kentsel Tasarım-Antakya Örneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- ÖZKAN, M., YOLOĞLU, A. C. (2005). Bir Bellek Projesi Olarak Sokak İsimlendirmesi: Ankara Örneği. Ankara: Ankara Planlama Dergisi, 54-60.
- TUNÇDEMİR, C. (2011). Amerika ve İngiltere’deki Şehir-Yer İsimlerinin Anlamları, Amerika Bülteni, Türkçe Amerika Gazetesi, 5 Kasım.
- ÜNÜGÜR, M. (1996) .İstanbul’un Değişen Kent Kimliği Üzerine, Arkitekt, 12.
- YARANGA, O. (2000).19. Yüzyılın İlk Yarısında Fransız Gezginlerin Anlatımlarında İzmir, İzmir.
- YAYINOĞLU, P E., SUSAR, F. (2008). Kent, Görsel Kimlik ve İletişim, 1. Baskı, Umutepe Yayınları No:3, Kocaeli.
- YILMAZ, F., YETKİN, S. (2003). İzmir Kent Tarihi, İzmir Kent Kitaplığı Yay, İzmir, s. 55-60.
- SAVAGE, Victor R; Yeoh Brenda S. A (2004), Toponymics A Study of Singapore Street Names (2nd edition), Singapore: Eastern University Pres.
- SERÇE, E., ÖZBAŞ, M. (2015). II. Meşrutiyet Döneminde İzmir’de Etnik Yapı ve Siyaset.

ŞAHİN, G. Türkiye’de Yapılmış Toponimi Çalışmaları, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı 4, yıl 3. S. 134- 156, 2000.

ŞAHİN İbrahim: (2011), “Yeradıbilimi Araştırmalarında Mikrotoponiminin Yeri, Önemi ve Araştırma Yöntemi: Tırnak Köyü (İçel/Gülnar) Örneği”, Turkish Studies, Volume 6/1 s. 1807-1830.